

ДЕФІНІЦІЯ РІШЕНЬ В АУДИТОРСЬКОМУ ПРОЦЕСІ

В економічній літературі зустрічаються такі визначення терміну, «рішення»: це один із необхідних моментів вольового впливу, суть якого полягає у виборі мети дій і способів її виконання; це акт цілеспрямованої зміни ситуації, вирішення, формула дій, варіант впливу; це дія керівництва, що приводить до вирішення протиріч і зміни ситуації; це результат аналізу, прогнозування, оптимізації, економічного обґрунтування і вибору альтернативи із великої кількості варіантів досягнення конкретної мети; це процес цілеспрямованого перетворення вихідної інформації про стан і умови функціонування об'єкту в інформацію про найбільш раціональний шлях досягнення цим об'єктом бажаного стану в майбутньому; це вибір, що оснований на оцінці витрат, дій із сукупності альтернативних дій [7, с.22]; це «вибір альтернативи» [9, с.195].

Нами запропоноване таке визначення терміну, «рішення» – це вибір альтернативного варіанта дій на основі збору, систематизації, аналізу, прогнозування, обробки інформації для досягнення бажаної мети.

За стадіями аудиту необхідно розрізняти рішення, прийняті на початковій, дослідній і завершальній стадіях (таблиця 1). Так, до рішень початкової стадії аудиту нами віднесено: рішення про співпрацю з потенційним клієнтом; оцінка системи обліку і внутрішнього контролю; оцінка ризиків бізнесу та ризиків суттєвих виправлень; розробка плану і програми аудиту та ін. Рішеннями аудитора протягом дослідної стадії аудиту будуть: розробка сценаріїв перевірок господарських операцій; рішення щодо величин вибірок під час перевірки певних ділянок господарських операцій; рішення про застосування моделей контрольних моментів (анкет, тестів, технологічних карт); повторна оцінка ризиків суттєвих викривлень; розробка робочих документів аудитора та ін. На завершальній стадії аудитор приймає рішення про застосування моделей оцінки результатів, розробку аудиторського висновку, підготовку пропозицій і рекомендацій стосовно діяльності клієнта.

За відношенням до суб'єктів аудиту рішення поділяються на регламентовані, договірні і незалежні.

Регламентовані рішення в аудиті являють собою рішення, що регламентуються законодавчими та нормативно-правовими актами України. Договірні рішення погоджують з клієнтом до початку проведення аудиту, переважно, це рішення щодо організації перевірки та отримання інформації про реальний стан підприємства. Незалежні рішення приймаються ау-

дитором без погодження з клієнтом, здебільшого це стосується засобів і прийомів перевірки діяльності замовника.

За видом аудиторського контролю рішення поділяють на ті, що прийняті внутрішнім аудитором, і ті, що прийняті зовнішнім аудитором.

Таблиця 1

Класифікація рішень в аудиторському процесі

№п/п	Ознаки класифікації	№п/п	Види рішень
1	2	3	4
1.	За стадіями аудиту	1.1. 1.2. 1.3.	Рішення початкової стадії Рішення дослідної стадії Рішення завершальної стадії
2.	Стосовно суб'єкта аудиту	2.1. 2.2. 2.3.	Регламентовані Договірні Незалежні
3.	За видом аудиту	3.1. 3.2.	Рішення, прийняті внутрішнім аудитором Рішення, прийняті зовнішнім аудитором
4.	За сферою охоплення завдань в аудиторському процесі	4.1. 4.2. 4.3.	Організаційні Основні Конкретні
5.	За періодом виконання аудиту	5.1. 5.2.	До складання річної звітності Після складання річної звітності
6.	За використанням систем імітаційного моделювання аудитором	6.1. 6.2.	З використанням сучасних технологій обробки даних Без використання сучасних технологій обробки даних

Між цими рішеннями є відмінність через значно ширші об'єкти внутрішнього аудиту і функціональні завдання, поставлені перед внутрішнім аудитором. Також впливає різниця у застосованій під час проведення аудиту інформації внутрішнім і зовнішнім аудиторами.

За сферою охоплення завдань в аудиторському процесу рішення поділяють на організаційні, основні і конкретні. Організаційні рішення в аудиті стосуються усіх питань щодо організації аудиторської процесу. Основні рішення охоплюють усі проблемні аспекти щодо проведення аудиторської перевірки, а конкретні рішення аудитор приймає в разі виникнення проблемної ситуації в процесі здійснення своїх повноважень.

За періодом виконання аудиту виокремлюють рішення, прийняті до складання річної звітності підприємством-замовником і після складання річної звітності. Суть цього полягає в тому, що прийняття рішень аудитором до складання річної звітності клієнтом посилює його вплив на процес складання, внаслідок чого зменшується ймовірність виявлення помилок у цьому. А також створюється можливість врахувати та виправити помилки, виявлені в процесі аудиторської перевірки до складання балансу та інших форм звітності.

Рішення, які прийняті аудитором після складання річної звітності, носять дещо ретроспективний характер і не дають змогу використати згадані можливості.

За використанням систем імітаційного моделювання аудитором рішення поділяються на такі, що прийняті на основі даних, отриманих аудитором з використання систем імітаційного моделювання і на такі, що прийняті без використання систем імітаційного моделювання.

До сучасних систем імітаційного моделювання відносять: Process Charter–1.0.2. (компанія „Scitor”, Менло-Парк, Каліфорнія, США); Powersim–2.01 (компанія „Modell Data” AS, Берген, Норвегія); Ithink–3.0.61 (компанія „High Performance Systems”, Ганновер, Нью-Хемпшир, США); Extend+BPR–3.1 (компанія „Imagine That!”, Сан-Хосе, Каліфорнія, США); ReThink (фірма „Gensym”, Кембрідж, Массачусетс, США); Pilgrim (Росія). Використання систем імітаційного моделювання дозволяє аудиторові підвищити не тільки якість проведеної перевірки загалом, але і вийти на значно вищий рівень оперування даними для досягнення бажаної мети.

Окреслене нами коло класифікаційних ознак дозволяє не тільки визначити різновид рішення, що приймає аудитор в процесі перевірки, але і зрозуміти вагомість кожного рішення як зокрема, так і загалом під час аудиторської перевірки.

Література:

1. Андрушків Б.М., Кузьмін О.Є. Основи менеджменту.-Львів: Світ, 1995. – 296 с.
2. Глущенко В.А., Глущенко И.И. Разработка управленческого решения. –Моск. Обл.: ТОО НПЦ ”Крылья”, 1997.
3. Гріфін Р.В., Яцура В. Основи менеджменту: Підручник Львів: БАК, 2001.-624с.
4. Иваниенко В.В. Модели и методы принятия решений в анализе и аудите: Учебное пособие для студ. в.у.з./ Харьков. гос. екон. ун-т. – Харьков: ИНЖЕК, 2004. – 295 с.
5. Карданская Н.Л. Основы принятия управленческих решений: Учебн. Пособие.-М.: Русская Деловая Литература, 1991. – 288с.
6. Колпаков В.М. Теория и практика принятия управленческих решений: Учеб.пособие.-К.:МАУП, 2000. – 256с.:ил

7. Лафта Дж.К. Управленческие решения: Учебное пособие.-М.:Центр экономики и маркетинга, 2002. – 304с.
8. Менеджмент: Учебное пособие / Автор-состав. Г.Б. Казначевская.- Ростов н/д.: Феникс,2000. – 352 с.
9. Мескон М. и др. Основы менеджмента. – М.: Дело ЛТД, 1994-702с.
10. Михайлов Я.В. Эффективный менеджмент.-М.,2001. – 370с.

*Точилін В.О., д. е. н, професор.
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»*

МЕТОДОЛОГІЯ ПЕРЕХОДУ ВІД МОДЕЛЕЙ “ВИРОБНИЧОГО ТИПУ” ДО МОДЕЛЕЙ “ЕКОНОМІЧНОЇ РІВНОВАГИ”

Економіко-математична модель – це спеціальний (за допомогою математичних символів) опис економічних процесів і явищ. Модель являє собою кінцевий результат процесу моделювання – побудови економіко-математичного аналога (моделі), який відкриває можливість вивчення економічного об’єкта (процесу чи явища) не безпосередньо, а подібного йому аналога, що відображає основні його елементи та суттєві зв’язки між ними і більш доступного для експерименту (імітації).

Економіко-математичні моделі будуються, виходячи з теорії (аксіом, гіпотез) методом математичної формалізації й економічної інтерпретації як елементів та зв’язків, так і основних складних компонентів: рівнянь, систем рівнянь, матриць і т.п. За принципами своєї побудови моделі суттєво відрізняються від математичних задач (наприклад, задач лінійного і нелінійного програмування). Останні використовуються для практичних розрахунків невідомих величин за відомими параметрами. Отже, економіко-математична модель – поняття теоретичне, а економіко-математична задача – практичне. Такий поділ важливий для методології моделювання, тобто теоретичного (модельного) опису й аналізу структури досліджуваного економічного об’єкта.

Будь-яка економіко-математична модель має бути гомоморфною щодо існуючих елементів і зв’язків (тобто структури) описуваного нею об’єкта (оригінала або прообразу). Між моделлю та об’єктом обов’язкові наступні два типи співвідношень: кожному елементу і кожному його зв’язку в об’єкті моделювання відповідає один елемент і його зв’язки в моделі (а не навпаки); якщо для деякого набору елементів об’єкта моделювання мають місце певні зв’язки, то й для відповідних (відображених) елементів моделі обов’язкові ці зв’язки. Природно, що економіко-математична модель відбиває, як правило, лише основні елементи й осно-